

DJURENS VÄRLD

Svenska Djurskyddsföreningens medlemstidning | Nr 4 2024

Livet efter labbet
försöksdjur kan omplaceras

Nyttiga naturvårdare
vattenbufflar gör jobbet

Fyrbent fyrverkerirädsla
ny SDF-manual ger råd

Foto: Holger Karius/Dreamstime

Fjällugglan är listad som akut hotad (CR) och finns bara i Sverige när det är gott om lämlar. Under gnagaråret 1978 fanns flera hundra häckande par i Väster- och Norrbotten, under följande årtionden observerades bara enstaka par, enstaka år. Men så 2015 hände något. Plötsligt iakttogs återigen en stor mängd ugg-
lepar i den svenska fjällen.

Text: Louise Cederlöf

Ar 2015 konstaterades 23 häckningar och tecken fanns på ytterligare tio, vilket beskrevs som ”en smärre ornitologisk sensation”. Det var det högsta antalet i Sverige på 37 år. Förklaringen är att det var ett toppår för lämmeln. Det fanns också god tillgång på gråsidning och mellansork. Efter 2015 har dock endast en fjällugglehäckning skett i Skandinavien: i Norge 2023 då två ungar hittades i närheten av boet.

”Klimatförändringarna börjar verkligen slå till med full effekt under vintern”, skrev Birdlife Norge i samband med det ovanliga fyndet 2023. För i takt med varmare klimat och tidigare snösmältning minskar lämmelpopulationen och därmed fjällugglans främsta födokälla. Den kan helt enkelt inte överleva under de förutsätt-

ningarna. Fjällugglan är högarktisk och klarar sig numera bäst på öar norr om Kanada och norr om Sibirien.

”Ett starkt häckningsområde är Wrangels ö, där mammuten höll ut längst. Det är ganska symboliskt. Det finns knappast något ställe norr därom att fly till vid en uppvärmning”, sa Henrik Lind, projektledare för Projekt Fjälluggla, 2015.

Vill man rädda fjällugglan måste man alltså rädda klimatet. Men också införa speciellt skydd för häckningsområden och undvika exploatering i form av vandringsleder, vägar och fjällstugor. Man bör även minska jakttrycket på ripor och änder som till viss del är föda för fjällugglan, enligt Projekt Fjälluggla. ■

Fakta fjälluggla (*Bubo scandiacus*)

Ordning: Ugglefåglar

Familj: Ugglor

Kännetecken: Honan vit med svarta/mörka fläckar, äldre hanar helvita

Storlek: Kroppslängd 53-65 cm, vingspann 125-150 cm

Vikt: 1-2,5 kg

Kullstorlek: 6-8 ägg

Källor: SLU Artdatabanken, Birdlife, Natursidan

Innehåll

- 04 Aktuellt på djurskyddsfronten
- 07 Gästkrönika
- 08 Reportage – Omplacering försöksdjur
- 12 Reportage – Vattenbufflar i våtmarker
- 16 SDF tipsar – Hunden och kylan
- 17 Gåvotack
- 18 Barnens sida – Mauwi från Mallorca
- 19 Korsord
- 20 På spaning i naturen – Lodjur i vinternatten

Bli medlem

Ett medlemskap i Svenska Djurskyddsföreningen innebär att du är en röst för djuren.

Medlemsavgift för 2024: 200 kronor.

Ungdom t.o.m. 18 år: 100 kronor.

Årsbetalande juridisk person: 1 500 kronor.

Stödjande medlem: 100 kronor.

**Betalning sker till plusgirokonto 55 99 85-7
märk betalningen med namn och adress.**

Djurens Värld nr 4 2024

Medlemstidning för Svenska Djurskyddsföreningen. Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare

Lillemor Wodmar

Redaktör

Louise Cederlöf

Formgivning

Stjärntryck, Stockholm

E-post

djurensvarld@djurskydd.org

Kommunikationsstrategi

JCW Hållbar Kommunikation

Redaktionskommitté

Louise Cederlöf

Linda Devine

Niklas Lundberg

Lillemor Woodmar

Tryckeri

Stjärntryck, Stockholm

ISSN

0291-1545 (Print)

2004-9676 (Online)

Omslagsfoto

Mostphotos

Foto

Mostphotos om inget annat anges.

Djurens Värld trycks på miljövänligt papper.

Kontakta Svenska Djurskyddsföreningen

Besöksadress:

Sandsborgsvägen 55,

122 33 Enskede

Expeditionstid, måndag–torsdag: 09.00-15.00.

Lunchstängt: 11.30-12.30.

Expeditionstid, fredag: 09.00-13.00.

Telefon: 08-783 03 68

Hemsida: www.djurskydd.org

E-post: info@djurskydd.org

Vi summerar och ser framåt

Bästa medlemmar,

Året börjar gå mot sitt slut, ett år fyllt av arbete för djuren men också ett år med planering inför Svenska Djurskyddsföreningens stundande 150-årsjubileum.

Föreningen bildades som Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen på Börsen 1875 och var lite av en pionjär då det var den första djurskyddsorganisationen i Stockholm men även den första rikstäckande djurskyddsorganisationen.

Flera av föreningens grundare var veterinärer som till allmänheten ville förmedla kunskap om djurvänliga sätt att sköta, frakta och slakta djur. Just kunskapsförmedling sågs som den viktigaste metoden för föreningen att motverka djurplågeri. Som målsättning hade föreningen bland annat förbättring av arbetshästens situation, bättre slaktmetoder, förbättring av djurtransporter, förbättra situationen för hemlösa hundar samt förbud mot kupering av öron och svansar på hundar. Flera ämnen som tyvärr är aktuella även i dag.

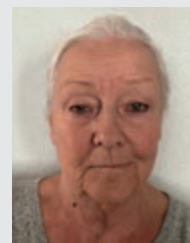
Klimatförändringar, krig och katastrofer i världen ökar lidandet för djuren och Svenska Djurskyddsföreningen har under året fortsatt att dubbla insamlade medel till de drabbade djuren i krigets Ukraina.

Avfyran av fyrverkerier är ett stort djurskyddsproblem och en fråga som engagerar. Att få till en förändring av lagstiftningen och en begränsning av försäljningen av fyrverkerier är ett långsiktigt arbete flera år framöver och vi fortsätter envetet vårt arbete med frågan.

Under 2025 är vårt mål att öka synligheten av föreningen och vårt arbete. Genom annonsering i såväl lokalpress som rikstäckande media, sociala medier samt deltagande vid flertalet mässor och utställningar hoppas vi uppnå det.

För er medlemmar är det två dagar under 2025 som jag vill informera om redan nu: Årsmötet hålls som vanligt i maj månad på restaurang Matborgen i Enskede. Utöver det kommer vi att ha en jubileumsmiddag på Operaterassen i Stockholm i september. Inbjudan till både årsmöte och jubileumsmiddag publiceras i årsskriften.

Hoppas att vi möts under jubileumsåret 2025. ■

Lillemor Wodmar

Ordförande SDF

Mer än 80 procent av djurhållarna som svarat på Jordbruksverkets enkät uppger att de är nöjda med hur länsstyrelsen genomfört den senaste djurskyddskontrollen. En liten grupp uppger att de är mindre nöjda, bland annat efterlyses större sakkunskap hos inspektörerna.

De flesta lantbrukare positiva till länsstyrelsens djurskyddskontroller

Mer än 80 procent av lantbrukare med djurhållning är nöjda med länsstyrelsernas djurskyddskontroller. Merparten upplever att kontrollerna utförts på ett sakligt och professionellt sätt. Det visar en nyligen genomförd enkätundersökning från Jordbruksverket.

Enkäten skickades ut under vintern 2023 och våren 2024 till nästan 2000 lantbrukare som nyligen haft en djurskyddskontroll. Av dessa svarade 42 procent – 827 djurhållare – på enkäten. Bland annat framkommer att mer än 80 procent är nöjda med hur länsstyrelsen genomfört den senaste djurskyddskontrollen och av dessa är 34 procent mycket nöjda. Mer än 80 procent upplever att de också har haft ”goda möjligheter att föra dialog med djurskyddshandläggaren” vid kontrollen.

Man har även haft möjlighet att lämna kommentarer i fritext och flest kommentarer handlar om djurskyddshandläggarens bemötande, som många djurhållare har upplevt varit bra.

– Det är glädjande att de flesta som svarat på enkäten är nöjda med kontrollen och att många är mycket nöjda. Det visar på att dialogen mellan lantbrukare och myndighet fungerar i de flesta fall och bemötandet är en

viktig del av detta. En liten grupp är dock mindre nöjda och deras synpunkter tar vi med oss i arbetet för att fortsätta att utveckla kontrollen tillsammans med länsstyrelserna, säger Helena Elofsson, djurskyddschef på Jordbruksverket i ett pressmeddelande.

I enkäten har lantbrukarna haft möjlighet att ge förslag på förbättringar. Flera önskar att djurskyddshandläggarna har större sakkunskap och praktisk erfarenhet av de djurhållningar de kontrollerar.

– Vi ser att djurskyddshandläggarens kunskaper, erfarenheter och förståelse både för en viss typ av djurhållning och för lantbrukarens förutsättningar i stort kan påverka förtroendet för kontrollerna. Det är viktigt att länsstyrelserna har möjlighet att prioritera kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling av djurskyddshandläggarna, säger Anna Tilly, enhetschef på djurväl-färdsenheten på Jordbruksverket. ■

Fåren i Sverige har minskat med 6,5 procent under det senaste året. Sedan 2017 är tappet ännu större: 25 procent.

Antalet betande djur minskar

Det senaste året har antalet betande djur minskat i Sverige. Framför allt gäller det nötkreatur och får. Enligt Jordbruksverkets senaste djurräkning har antalet kor aldrig varit så lågt som i juni 2024.

Jordbruksverket genomför varje år en djurräkning. Den senaste avser perioden juni 2023 till juni 2024. Antalet gårdar med nötkreatur fortsätter att minska och främst gäller det gårdar med mjölkkor där drygt fyra procent försvunnit sedan juni 2023. Samtidigt har varje mjölkgård fler djur; idag finns i genomsnitt 113 mjölkkor på varje gård. Även antalet kor för uppfödning av kalvar minskade, liksom antalet kalvar. Totalt fanns 1 410 300 nötkreatur på svenska jordbruk i juni 2024 vilket är 34 000 färre än vid samma tidpunkt året innan.

Antalet får minskade också under samma period med 31 500 djur vilket motsvarar 6,5 procent. Enligt Jordbruksverket har fåren på svenska jordbruk minskat med 25 procent sedan 2017. Antalet grisar är däremot 34 000 fler 2024 än 2023 men sett över tid har även de minskat, sedan år 2000 med 30 procent.

– Det är bekymrande att vår inhemska nötkreaturproduktion minskar och att detta i sin tur minskar mängden betad mark i Sverige. Med förslaget som drivs av KD och LRF att ta bort det lagstadgade beteskravet för mjölkorna skulle mängden betad mark minska ytterligare. Vi tycker i stället man ska satsa på att släppa ut även ungtjurarna (som stutar) på bete, säger SDF:s sakkunniga Linda Devine.

Enligt Linda Devine finns det studier som visar att naturbetad mark skulle kunna öka med 50 procent – om viljan fanns.

– Det är få som vet om att en fjärdedel av det nötkött som säljs i butik kommer från tjurar som föds upp i stall och aldrig gått på bete. Det vill vi ändra på, för djurens och för naturens skull. ■

Manifestation för kors betesrätt

Under hösten har SDF deltagit i flera aktiviteter för att rädda kvar mjölkornas rätt till sommarbete: namninsamling på Stockholms Centralstation, manifestation på Mynttorget och enskilt samtal med landsbygdsministerns statssekreterare.

Foto: Jana Eriksson/Greenpeace

Demonstrationståget utanför riksdagen den 17 september 2024. SDF:s kanslianställda var på plats tillsammans med fem andra organisationer.

Tillsammans med fem andra djur- och miljöorganisationer står Svenska Djurskyddsföreningen bakom kampanjen ”Jagvillbeta”. I dagsläget har 115 613 personer skrivit under namninsamlingen som lämnades över till statssekreteraren i samband med manifestationen på Mynttorget i Stockholm.

– Vi hade ett mycket givande möte med statssekreteraren Dan Ericsson i samband med överlämningen av de över 100 000 signaturer som jagvillbeta-kampanjen samlat in. Jag kände att statssekreteraren verkligen lyssnade på våra åsikter om varför korna ska få fortsätta gå på bete, säger Linda Devine, sakkunnig på SDF.

En ny statlig utredning vill ta bort beteskravet i djurskyddslagen. Regeringen ska nu fatta beslut om de ska gå vidare med ett lagförslag. ■

Stöd Svenska Djurskyddsföreningens
arbete för djuren.

Swisha en gåva till 1230 960708

Märk gärna gåvan med ditt namn.

Danska Ridsportförbundets veterinär går till djurskyddsorganisation

Danska Ridsportförbundets konsultveterinär sedan tolv år, Mette Uldahl, har lämnat sitt uppdrag. Detta för att hon inte anser att förbundet tar djurskyddsfrågor och hästvälfärdsfrågor på allvar. I stället har hon anställts av djurskyddsorganisationen Dyrenes Beskyttelse.

Danska Ridsportförbundets konsultveterinär lämnar sitt uppdrag eftersom hon anser att hästarnas välfärd och välmående förbises.

Mette Uldahl är en internationellt erkänd veterinär och forskare i hästvälfärdsfrågor, och sitter bland annat i styrelsen för European Veterinary Association. De senaste tolv åren har hon varit knuten till Danska Ridsportförbundet som konsultveterinär. När hon nu lämnar förbundet för att bli chefkonsult på djurskyddsorganisationen Dyrenes Beskyttelse gör hon det med orden:

– I hela mitt yrkesliv har jag arbetat med att ge djuren en röst. Tillsammans med resten av Dyrenes Beskyttelse fortsätter jag gärna att vara hästarnas röst när vi ska förbättra en hästsportmiljö där prestige och traditioner gör att hästarnas välfärd och välmående alltför ofta förbises, nedgraderas eller helt går förlorat.

De senaste åren har ridsporten i såväl Danmark som Sverige och internationellt skakats av upprepade skandaler där hästar behandlats mycket illa. I slutet av augusti skickade Dyrenes Beskyttelse ett brev tillsammans med Hästens värn till Danska Ridsportförbundet med elva konkreta åtgärder för att förbättra förutsättningarna för hästarna. Budskapet var att det måste ske betydande kulturella förbättringar inom elitdelen av ridsporten.

– Jag hoppas att ridsporten har modet att göra de förändringar som behövs, säger Mette Uldahl till den danska tidningen Ridehesten. ■

Hjälp din hund genom nyårsafton

Svenska Djurskyddsföreningen har satt ihop en manual för fyrverkerirädda hundar och deras ägare. Bland annat tipsas om hur man kan förebygga skotträdsla och hur man bäst planerar inför nyår för att minska obehaget för hunden.

Träningsprogram med tillhörande Spotifylista, en trygg koja inomhus, öronproppar och feromoner är några av tipsen som underlättar för den skotträdda hunden. Dubbla koppel och både halsband och sele är ett annat råd då många hundar blir så rädda att de sliter sig och försvinner från sin matte eller husse. Manualen är uppdelad i tre delar:

- Planering inför nyår
- På nyårsdagen
- När fyrverkerierna sätter i gång

Manualen finns att läsa i sin helhet på djurskydd.org. Samtidigt fortsätter SDFs arbete tillsammans med Riksföreningen Stoppa Fyrverkerier för privatpersoner – Sverige för att få politiker att ta frågan på allvar och införa ett förbud. Skriv gärna under namninsamlingen som också finns på djurskydd.org. ■

Sök bidrag till din forskning för djurs välmående.

Forskar du inom veterinärmedicin, husdjursvetenskap eller andra områden som ämnar att på något sätt hjälpa djur få ett bättre liv? Då kan du söka ekonomiskt bidrag från Petra Lundbergs stiftelse. Ansökningsperioderna är öppna mellan 1 juli till och med 30 september samt mellan 1 november till och med 31 januari. Blanketter och mer information om hur du söker hittar du på vår hemsida.

www.petralundbergsstiftelse.se

Petra Lundbergs stiftelse ämnar att förbättra djurs livsvillkor. Genom främst ekonomiska bidrag stödjer vi organisationer och individer som arbetar för att skydda, hjälpa eller förbättra livsförutsättningarna för utsatta eller utrotningshotade djur. Stiftelsens styrelse kan också stödja i andra egenskaper om det främjar stiftelsens övergripande mål.

Petra Lundbergs stiftelse

Djurförsök och demokrati

Sverige är genomsyrat av demokrati och jämlikhet. Ta till exempel tingsrätternas nämnder. I dem sitter det dels jurister, dels lekmän som representerar allmänheten. Alla ska vara objektiva och inte företräda något specifikt intresse, och allas röster är lika mycket värda.

Jämför med de djurförsöksetiska nämnderna: de består till hälften av forskare – de kan sägas motsvara tingsrättens jurister – och till hälften av lekmän, som är nominerade av politiska partier eller av djurskyddsorganisationer. Och som en statlig utredning fastslår: ”En lekman bör, på samma sätt som de nämndemän som företräder allmänheten i Sveriges domstolar, vara omdömesgill och självständig.” Det låter vackert med denna jämlikhet. Men tro inte på det.

Forskarna har i nämnden inte bara mycket högre prestige utan också ett stort kunskapsövertag över lekmännen. Dessa kan ofta ha svårt att helt förstå de ansökningar de ska bedöma, med besvärliga medicinska facktermer. Liksom vad till exempel injektioner med olika preparat innebär för djuren.

Forskarnas tekniska synpunkter väger alltid tyngre än de etiska. Och blir det diskussion är lekmanen naturligtvis i underläge. Som en forskare sa en gång: ”Ingenting är så lätt som att prata omkull en lekman”.

Jag själv märkte av stämningen redan som ny i nämnden. Som professionell bibliotekarie och forskare (inte inom medicin) kunde jag hitta relevant vetenskaplig litteratur och att på denna grund argumentera mot utförandet av många försök. Men förgäves. Det var som att skriva i vatten.

Slutligen sa en forskare i all vänlighet till mig i en kaffepaus: ”Alla vet att du kommer från en djurskyddsorganisation, så det är ingen som bryr sig om vad du säger”. Alltså: lägsta tänkbara prestige.

Alltsedan nämndernas tillkomst har det varit vanligt att lekmännens synpunkter ignorerats eller i värsta fall bemötts med ren mobbning. Det har till Jordbruksverket kommit rader av exempel genom åren, från olika delar av landet, på hur lekmännen tystats eller tryckts ner. Skillnaderna mellan olika nämnder kan dock vara stora.

Här kommer ett av de värsta exemplen:

En lekman, från djurskyddssidan, ville ha en del kompletterande information. Hon ringde upp försöksledaren (som låg bakom ansökan), fick de önskade upplysningarna, och förde informationen vidare till nämnden vid nästa sammanträde. En storm av kritik utbröt. Men det hade inte med försöket att göra. Orsaken var att hon på egen hand försökt skaffa sig kunskap genom att fråga försöksledaren – ett kunskapsövertag!

Och efter sammanträdet blev hon uppringd av nämndens ordförande. Han förklarade

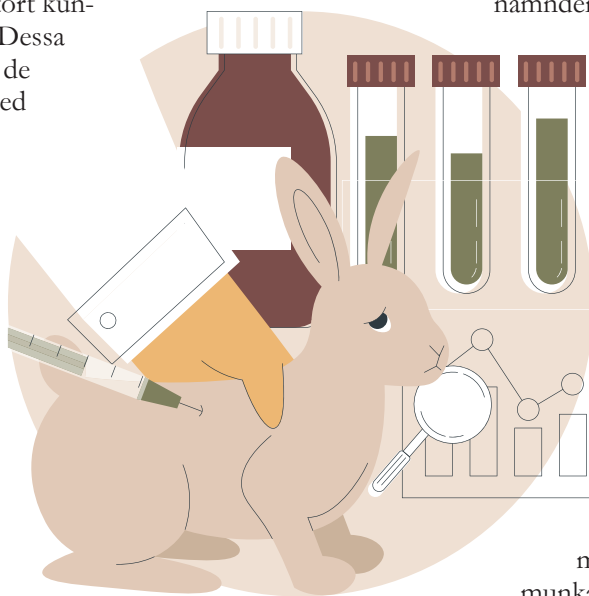
mycket bestämt att sådana tilltag inte var acceptabla. Ville hon fråga en försöksledare om något skulle hon inte göra det själv, utan kontakta en av nämndens forskare som i sin tur kunde fråga försöksledaren.

När jag fick höra talas om detta kontaktade jag en sakkunnig person (universitetslektor i statskunskap, mångårig riksdagsledamot, vice talman, ordförande i konstitutionsutskottet) för en kommentar. Han blev

mycket upprörd. Någon sådan munkavle hade han aldrig hört talas om. Skulle han själv ha utsatts för något liknande skulle han naturligtvis ha ignorerat det.

Saken borde anmälas. Sådan kan verkligheten i de djurförsöksetiska nämnderna vara. Som sagt:

”En lekman bör [...] vara omdömesgill och självständig.”
”Självständig” – ja, om forskare eller nämndordförande tillåter. ■

Av Inge Skog, ledamot av Lunds djurförsöksetiska nämnd samt styrelseledamot i Forska utan djurförsök

Organisationen Animalkind anser att det borde lagstiftas om att försöksdjursverksamheter måste ha någon form av omplaceringspolicy – för djur som antingen har varit i försök eller som är överskottsdjur. Många djur går att placera om, men inte alla. Genetiskt modifierade djur får enligt lag inte omplaceras eller bedrivas avel på.

Livet efter labbet – nu kan försöksdjur få en andra chans

I Sverige avlivas i princip alla djur efter att ett djurförsök har avslutats. Dessutom avlivas ett stort antal överskotts-djur som är ett slags reservdjur som föds upp för djurförsök men aldrig används. Dessa reservdjur kan vara lika många eller fler än de djur som faktiskt används. De djuren borde omplaceras i stället för att avlivas menar Daniel Rolke, vars organisation Animalkind har fått medel från Svenska Djurskyddsföreningen för att försöka utveckla detta.

Text: Louise Cederlöf

För att ett djurförsök ska få genomföras i Sverige krävs först att ansökan har godkänts av en djurför-
söketisk nämnd. I ansökan redogörs bland annat för syfte, metod, nytta med försöket och hur många djur som forskaren avser använda. I regel tar man där höjd för antalet, detta för att minska risken att stå med för få djur när försöket väl är i gång. Enligt nya siffror från Jordbruksverket användes år 2022 180 533 möss och råttor i djurförsök. Samma år var antalet överskottsdjur 237 129 möss och råttor. Fler djur blir alltså över än vad som används. Detta skapar ett överflöd av djur och traditionen i Sverige är att de djuren också avlivas, liksom de som faktiskt används i försök. Främst gäller det mindre djur som råttor, möss och kaniner. Försök med större djur, som hundar och apor, planerar man ofta mer noggrant eftersom de är dyra att köpa in, berättar Daniel Rolke, djurvårdare med egen erfarenhet av arbete på djurförsökslaboratorium och grundare av relativt nystartade Animalkind som helt fokuserar på försöksdjurens situation.

– Att man beställer alldeles för många smådjur betyder att man inte har planerat djurförsöken tillräckligt bra. Man ser inte djurens liv som tillräckligt värdefulla.

Enligt en nyligen gjord enkätundersökning av Jordbruksverkets 3R-center omplaceras endast ett fåtal försöksdjur i Sverige årligen. Detta trots att myndighetens föreskrifter och allmänna råd om försöksdjur (L150) tillåter omplacering/utplacering under förutsättning att ”försöksdjurets hälsotillstånd tillåter det, att största möjliga ansträngning har gjorts för att värna om försöksdjurets välbefinnande, samt att det inte innebär någon fara för folkhälsan, djurhälsan eller miljön”. Även EU-direktivet för försöksdjur (2010/63/EU) slår fast

samma sak. Något lagligt hinder finns således inte. Så varför omplaceras inte fler?

– Det har aldrig gjorts i Sverige i någon större omfattning, det är inte praxis helt enkelt. De få gånger försöksdjur har fått lämna laboratorier har det i regel varit på initiativ av djurtekniker som är upprörda över att behöva avliva friska djur. Det finns ett stort

engagemang hos dem som tar hand om allt det vardagliga kring djuren, ett starkt motstånd mot att det är så här. Det behövs ett nytt sätt att tänka, vilket flera länder i Europa har börjat göra. Men i Sverige ligger vi långt efter.

Länderna Daniel Rolke syftar på är bland annat Nederländerna, Tyskland, Storbritannien men också USA, Australien och Nya Zeeland. Platser där man mer regelbundet placerar ut försöksdjur och har en fungerande organisation kring det. I Nederländerna, på Utrecht University, finns till exempel en tjänst avsatt för att koordinera omplaceringarna.

– Det borde vara en självklar del av djurförsöksarbetet att omplacera djuren. Man borde införa ett fjärde R i 3R-principen (se faktaruta, red anm.) som står för Re-home eller Retreat. Det är vansinnigt att avliva så många friska djur när de går att omplacera. Om vi bortser från det rent djuretiska så är det dessutom ett enormt slöseri med pengar; dels för företagen och institutionerna, dels för medborgarna eftersom många djurförsök till stor del är finansierade av skattepengar.

Under ett seminarium i november 2024 som Animalkind arrangerade tillsammans med Lunds universitet/avdelningen för kritiska djurstudier var företrädare för Utrecht University på plats för att berätta hur de arbetar med frågan: Dr Pascale van Loo, chef för

» djurskyddsorganet vid det holländska universitetet samt ordförande för Dutch Association for Laboratory Animal Science, och djurteknikern Elze Strasky som arbetar praktiskt med omplaceringsverksamheten. De poängterade att ansvarskedjan – the chain of responsibility – även inkluderar vad som händer med djuret efter att ett försök är avslutat, och att det inte per automatik behöver betyda avlivning.

– Alla djur som anses lämpliga ska omplaceras, oavsett storlek, säger Pascalle van Loo. Och det behöver inte kosta mycket eller ta mycket tid, det har blivit en naturlig del av vårt arbete.

Sedan 2019 har Utrecht University placerat ut 2300 djur. Majoriteten är överskottsdjur men man har även omplacerat en mindre andel djur som varit i försök. Det stora flertalet är råttor och möss, men också djur som kaniner, marsvin, får, getter och hundar. De djur som är tillgängliga för adoption läggs upp på en lista och matchas sedan ihop med lämplig ny ägare, ibland via djurhem som tillfälligt kan husera djuren innan ett hem hittas.

– Vi har höga krav på de nya hemmen och ofta kan vi redan på mejlstadiet avgöra om personen är seriös och förstår vad det innebär att ta hand om ett försöksdjur. Vi som arbetar med det här älskar djur och ingen av oss vill avliva ett friskt djur. Alla vinner på detta, framför allt djuren men också vi djurskötare, liksom forskarna. Det känns helt enkelt bra att kunna omplacera djuren i stället

för att avliva, och det har fallit väldigt väl ut, säger Elze Strasky.

Det är också något som uppskattas av allmänheten, berättar Pascalle van Loo. Omplaceringsverksamheten har fått mycket positiv uppmärksamhet i media och man har haft besök av både tv och tidningar som gjort inslag och reportage.

Grunden till succén i Nederländerna bottnar i att man tidigt samarbetade med organisationen Animal Rights som såg till att sköta det praktiska kring att hitta nya hem till djuren. Trots att man står långt ifrån varandra i själva grundfrågan – djurförsökens vara eller inte – så är omplacering en sak man kan enas om och samarbeta kring. En respektfull dialog dem emellan har varit avgörande och fungerat som en bro mellan två världar, menar Pascalle van Loo. Och det är även så Animalkind vill närma sig djurförsökslaboratorierna i Sverige.

– Låt oss göra jobbet! Vi tar hand om allt det praktiska: hitta nya hem genom vårt stora nätverk med omplaceringsverksamheter, granska de nya hemmen genom noggrann screeningprocess, upprätta adoptionsavtal, utse en kontaktperson med uppföljning minst två gånger per år för att se hur det går. Dessutom erbjuder vi att sköta all transport och leverans av djuren. Det ska vara enkelt för djuranläggningarna att lämna över djuren till oss, säger Daniel Rolke.

Erfarenheter från länder där omplacering av försöksdjur sker regelbundet, som i Nederländerna, visar att det oftast går mycket bra. Djur lämpliga för adoption matchas ihop med nya hem efter noggranna förberedelser och intervjuer.

Viktigt är också att alla nyblivna djurägare får noggranna instruktioner över hur djuren ska skötas. Därför har broschyrer tagits fram för varje art, med tips och råd om vad man ska tänka på när det gäller att ta hand om ett labbdjur.

– Skulle det uppstå problem med djuret eller om man bara har frågor så vill vi att man vänder sig till oss så att vi kan bistå med hjälp. Det är viktigt för att kunna utvärdera verksamheten, men också för att hålla institutioner och företag som djuren kommer ifrån uppdaterade.

Stort fokus ligger på smådjur i det här projektet men när det gäller omplacering av försöksdjur har Daniel Rolke en annan tung merit på sitt cv. 2009 lyckades han få loss de tre aporna Bacill, Baloo och Bacillus från dåvarande Smittskyddsinstitutet i Solna. Det är enda gången försöksapor har placerats om på det sättet, från ett aktivt laboratorium, i Sverige. En av dem lever fortfarande på räddningscentret i Storbritannien dit de flyttades.

– Att en av dem fortfarande lever femton år senare visar hur viktigt det är att ge de här djuren en andra chans. Jag har jobbat med många djurrättsfrågor genom åren men brinner lite extra för försöksdjuren som jag upplever till viss del är bortglömda. ■

Fotnot: 2007 flyttades 28 apor från Uppsala universitet till Ystads djurpark då universitetet upphörde med försöksverksamheten på apor.

Kaniner fotade på ett djurförsökslaboratorium i Spanien 2019.

Foto: Carlota Saorsa/CFI

I Sverige används allt oftare grisar i djurförsök i stället för hundar, berättar Daniel Rolke på Animalkind: "Det är mer accepterat av allmänheten."

Olika sätt att räkna

Sveriges definition av försöksdjur är bredare och inkluderar exempelvis provfiske, medan EUs definition är mer begränsad. Inom EU och Europarådet definieras endast djur som under användningen är utsatta för någon form av lidande som försöksdjur. Därför skiljer sig siffrorna åt över hur många djur som används i djurförsök i Sverige varje år:

Enligt svensk definition: 8 955 306 (2022).

Enligt EUs definition: 234 763 (2022).

2022 användes i hela EU 8 385 397 försöksdjur (enligt EUs definition) – antalet överskottsdjur som avlivades utan att användas var 9 572 759.

Det här är 3R

3R står för **replace** (ersätta), **reduce** (minska) och **refine** (förfina). Begreppet myntades av William Russell och Rex Burch 1957 för att få forskare att använda så få djur som möjligt och att arbeta med djurens välfärd i fokus. Idag är 3R en viktig grund i både svenska och europeiska lagar som handlar om djurförsök. Alla som arbetar med försöksdjur inom EU ska tillämpa 3R-principen i sitt arbete.

Källor: Jordbruksverket, Europakommissionen

Foto: Martin Olgemar

Andelen våtmarker har minskat kraftigt i antal över tid: nästan en fjärdedel har försvunnit och 75 procent av våtmarkerna nedanför fjällen är påverkade.

Vattenbufflar vårdar våtmarker

I Stockholms län betar sedan några år tillbaka vattenbufflar på en del av länets våtmarker. Det har visat sig vara en effektiv och billig lösning för att hindra de värdefulla områdena från att växa igen. Den asiatiska vattenbuffeln – som beskrivs som charmig, lätthanterlig och tålig – lockar dessutom besökare, vilket man hoppas ska öka medvetenheten och intresset för våtmarker och miljöfrågor.

Text: Louise Cederlöf

I början av oktober har de dryga trettio vattenbufflarna som finns i Stockholms län för uthyrning gjort sitt för säsongen. De ägs av företaget Naturgruppen som nischat in sig på att hyra ut betesdjur med det uttalade syftet att gynna biologisk mångfald och att återskapa och förbättra områden med höga naturvärden. Som till exempel våtmarker. Förutom vattenbufflar finns på gården Lejden norr om Stockholm 180 andra nötdjur av raserna av fjällko, bohuskulla och highland cattle, liksom ett hundratal får. De djuren betar andra typer av marker och finns också för uthyrning. Här slaktas inte djuren för kött- eller mjölkproduktion, det är betet som är huvudnäringen och djuren blir ofta mycket gamla och betar så många säsonger som möjligt, ofta tiotals år, berättar Inga Birath von Sydow som tillsammans med Magnus Rignell grundat och äger Naturgruppen.

– Vi har fjällkor som blivit 14 år gamla. Ibland

behöver vi slakta djur som blivit för gamla eller som är aggressiva och inte funkar ihop med flocken. Det köttet säljs i vår gårdsbutik som ekologiskt naturbeteskött. Men vi har aldrig slaktat en buffel. Det är för betet vi har dem, kalvarna får all mjölk och går med sina mammor nästan ett helt år.

Det var i Fysingens naturreservat i Sigtuna, ett område känt för sitt rika fågelliv med över 100 häckande arter, som vattenbufflar testades som naturvårdare första gången år 2020. Två dräktiga bufflar sattes in i en specialhage och mot slutet av sommaren hade de fått varsin kalv. Projektet var ett samarbete mellan Länsstyrelsen Stockholm, Naturskog AB (som ägde de första två bufflarna och där Inga Birath von Sydow då jobbade) och Världsnaturfonden WWF.

Martin Olgemar, vatten- och våtmarkssamordnare på

Länsstyrelsen i Stockholms län, minns att Naturskog AB länge var tveksamma till testet.

– Jag fick kämpa länge för att få folk att förstå varför vattenbufflar i våtmarker var en god idé, de tyckte nog att jag var knäpp. Men testet föll väldigt väl ut. Vi fotade med drönare och kunde se att vattenbufflarna betade på ett annat sätt utifrån att skapa biologisk mångfald än de highland cattles som gick utanför. Bufflarnas sätt att beta skapade fler och värdefullare våtmarksmiljöer.

Vattenbufflar gillar att äta vass och sly och har inget emot att bli blöta, till skillnad från många andra betesdjur.

– Vattenbufflar är anpassade till att beta i miljöer som träsk och floder. Vanliga kossor slutar beta när de blir för blött medan bufflar fortsätter att gå ut i vattnet. De har ett bredare register i vad de betar, hur långt ut i vattnet de betar och de äter växter som andra kor ratar, säger Martin Olgemar.

Sedan starten i Sigtuna har intresset för betande vattenbufflar spridit sig och finns nu i åtta kommuner i Stockholms län: Värmdö, Upplands Väsby, Lidingö, Vallentuna, Sollentuna, Sigtuna, Ekerö och Solna. Naturgruppen är idag det enda företag som har vattenbufflar för uthyrning i Stockholmsområdet.

– Det är så många som vill hyra de här djuren att det nu råder vattenbuffelbrist i Stockholm. Det har blivit ett problem, säger Martin Olgemar.

Än så länge verkar intresset vara fokuserat till huvudstaden med omnejd. Länsstyrelsen i Stockholm har

visserligen haft studiebesök från andra län i form av nyfikna reservatsförvaltare som hört talas om buffelmetoden. Men det finns en tröghet i det hela som inte bara har att göra med att det råder brist på djur, menar Martin Olgemar.

– På kontinenten är de vanliga betesdjur men krångliga karantänsregler gör dem knepiga att importera. Dessutom kan de vara svåra att försäkra.

En viss uppfödning finns dock i Sverige, framför allt på gårdar med egen tillverkning av buffeelmozzarella, som Ängsholmens gårdsmejeri i Uppland och Öja gård utanför Eskilstuna.

Andelen våtmark i Sverige har minskat kraftigt över tid. Enligt Naturskyddsföreningen har nästan en fjärdedel försvunnit och 75 procent av våtmarkerna nedanför fjällen är påverkade. Det som händer när våtmarker försvinner är att utsläppen av växthusgaser ökar, grundvattenbildningen minskar och den biologiska mångfalden utarmas. Till stor del beror minskningen av våtmarker på att man dikade ut dem på 1800-talet för att skapa åkermark. Detta behövdes eftersom folket svält, berättar Martin Olgemar.

– Man fick bidrag av staten för att dika ut våtmarkerna och det skapade visserligen grunden för det välstånd vi har idag. Men en väldigt stor del av våtmarkerna försvann och därför försöker man restaurera och värna den typen av mark idag.

Det speciella med våtmarker är att de är både land och vatten; inte sjö, inte torr backe utan en zon precis »

Inga Birath von Sydow driver tillsammans med Magnus Rignell Naturgruppen AB. De hyr ut olika sorters betesdjur, bland annat vattenbufflar. Här med tjuren Bosse.

Under vinterhalvåret är vattenbufflarna på hemmagården norr om Stockholm. Alla djur har möjlighet att gå ut om de vill, bufflarna tycker om att rulla sig i snön.

» där emellan med både akvatiska och landbaserade arter som groddjur, fåglar och trollsländor.

– Det är en hot spot för biologisk mångfald och den (hot spoten) kan vara olika stark beroende på hur man sköter marken. Våtmarker är skötselintensiva och växer snabbt igen. Vattenbufflarna skapar med sitt sätt att beta en successiv övergång från det torra till det blöta vilket ger väldigt goda förutsättningar för en hög biologisk mångfald, säger Martin Olgemar.

Att vattenbufflar är tåliga, hårdiga och klarar vårt tuffa klimat är också en fördel, liksom det faktum att de är mindre känsliga för parasiter och fästingar än andra betesdjur. Dessutom är det billigare och mer miljövänligt att använda vattenbufflar än att röja markerna maskinellt, visar uträkningar.

– I Värmdö kommun var kostnaden för att röja maskinellt 300 000 kronor för en säsong, med vattenbufflarna kostade det 200 000. Sen finns det ett mervärde i allt det andra, ett upplevelsevärde. Man kan ha buffel-släpp och liknande.

Under vinterhalvåret håller Inga Birath von Sydows vattenbufflar till på hemmagården Lejden. De är då upp-

delade i två flockar eftersom man vill hålla koll på djuren som är dräktiga: honor som ska kalva i en grupp, unga stutar och ”drulliga” hannar i en annan. Alla tjurkalvar kastreras för att undvika slagsmål (och blir då stutar) medan den ”riktiga” tjuren i regel går med honorna. När de hyrs ut sommartid är däremot gruppen blandad.

– Vi har ekologisk produktion så alla djur kan gå ut om de vill under vintern. Bufflarna brukar trivas med att ligga inne i ligghallen där vi har halmbäddar. Om det är soligt och fint väder brukar de gå ut, kanske rulla sig i snön.

Inga Birath von Sydow beskriver dem som lugna, snälla och undergivna och ”mycket trevligare än vanliga kossor”.

– De är domesticerade kor från Asien, skulle man kunna säga. Ibland förväxlas de med afrikansk buffel men den asiatiska vattenbuffeln är betydligt mindre och fredligare. Sen kan det såklart finnas de som är stöddiga och få för sig att de inte gillar människor, de är ju individer, men vi har inte haft problem med det.

Ett annat betesdjur som visat sig vara en effektiv naturvårdare i besvärliga områden är fåret. Inte minst när

”
Vattenbufflar är
anpassade till att beta
i miljöer som träsk
och floder.

Våtmarker är värdefulla och viktiga att bevara eftersom de främjar biologisk mångfald och minskar utsläpp av växthusgaser. Betande vattenbufflar har visat sig vara en effektiv och billig lösning för att förhindra att våtmarkerna växa igen.

Foto: Naturguppen

det kommer till att bekämpa invasiva arter som jätteloka/björnloka och parkslide. I Vallentuna kommun har får från Naturgruppen betat jätteloka i fem år vilket resulterat i att den giftiga och invasiva växten nu i princip är borta. Under årets betessäsongs har man även haft mindre besättningar i bland annat Sundbyberg och Bromma. Och efterfrågan ökar, allt fler hör av sig och vill hyra fåren för det ändamålet, berättar Inga Birath von Sydow.

– Vi har 27 gotlandsfår, alla baggar, som är specialtränade på jätteloka. De måste vara pigmenterade, alltså svarta får, annars kan de få samma typ av frätskador på huden som drabbar människor.

Hur har ni tränat dem?

– Det började med att vi hade en grupp baggar som var tokiga i jätteloka. Då satte vi in bagglammen hos dem och de härmade beteendet hos de äldre baggarna. Nu har vi ett helt gäng får som älskar jätteloka. De rusar på transporten när det är dags att åka, och rusar av den när vi kommer fram.

En viktig del av verksamheten är tillsynen av djuren, vilket Naturgruppen ansvarar över. Jätteloka-fåren åker man ut och tittar till flera gånger om dagen. För vissa besättningar, som de ute i skärgården som endast nås med färja, har man delegerat tillsynsbiten.

– Vi har utbildningar varje vår för de som ska ha tillsynen. Då får man komma hit och lära sig till exempel hur man hullbedömer eller hur man ser att en ko är

sjuk. Sen har vi en app där de rapporterar varje dag hur djuren mår. I somras hade vi ett par bufflar som fick ögoninfektion, då hämtade vi hem dem och behandlade här på gården, sen när de var friska körde vi tillbaka dem. Sommartid är det full rulle hela tiden men nu på vintern är det lugnt eftersom vi har alla djuren hemma hos oss. ■

Buffelfakta

Vattenbuffeln härstammar från den asiatiska flodvattenbuffeln. Totalt finns 168 miljoner tama vattenbufflar i världen, varav de flesta i Asien. I Sverige finns cirka 80 bufflar på en handfull gårdar som används för mjölk- och köttproduktion, och för att sköta våtmarksområden. Vattenbuffelns klövar är utformade så att de kan gå bra på sankmarker. De gillar att gytjebada och lerpölar som bildas gynnar djur som grodor och våtmarksfåglar. Vilda vattenbufflar var tillsammans med visenter och föregångare till våra hästar och kor med och formade det europeiska landskapet.

Källa: Världsnaturfonden WWF

Foto: Martin Olgemar

Lugna, snälla och trevligare än vanliga kossor. Så beskriver vattenbuffelägaren Inga Birath von Sydow sina djur.

Foto: Naturgruppen

Svarta gotlandsfår används för att bekämpa invasiva arter som jätteloka. Här betar de vid Kyrksjön i Bromma.

Hur mycket kyla tål en hund?

Svaret är att det varierar. Flera faktorer spelar in, som päls och aktivitetsnivå, fettdepåer och hälsotillstånd. Korthåriga raser, små hundar och valpar tål kraftig kyla sämre än långhåriga, större och vuxna individer. Men det finns saker du kan göra för att förebygga köldskador på hunden. Viktigast är att anpassa insatserna för just din fyrbenta vän.

Text: Louise Cederlöf

Att många hundar älskar att leka i snön känner vi till. Likaså att det finns mycket kul att hitta på ihop med sin hund under vintern. Så hur hjälper vi dem att klara av snö, is och kyla så att vinterhalvåret blir kul och inte en pina? Här kommer några tips:

Tassar – Stryk på tassalva med hög fetthalt på trampdynorna. Det förhindrar isbildning, uttorkning, sprickor och sår. Kontrollera och torka tassarna efter varje promenad och plocka bort snö som fastnat, även mellan tårna. Klipp gärna bort överflödig päls så fastnar det mindre snö. Räcker inte det – använd tasstrumpor. Strumpor eller skor är särskilt bra om man ska ut på skidtur eller längre promenader men tänk på att inte dra åt för hårt (blodflödet kan strypas). Isklumpar och saltrester tas lättast bort med ljummet vatten. Köldkramp? Värm och massera tassarna med handen, och om hunden är liten – lyft upp den.

Undvik överdriven tvättning – Bada och duscha inte hunden för ofta, det tar bort det naturliga fettlagret i pälsen som skyddar mot kyla. Rengör endast pälsen vintertid när det verkligen behövs.

Kläder/extra värme – Ett fodrat täcke till en korthårig hund värmer skönt. Tänk på att jackan eller täcket ska vara praktiskt! Stickade plagg kan vara gulliga men värmer dåligt. Satsa på ett överdrag som tål både regn, blåst och snö och som samtidigt har ett värmande lager närmast kroppen. Observera att hanhundars könsorgan lätt kan få köldskador när det är kallt ute. Ett tips är att ta med en varm filt på utflykten och låta hunden ta en paus och värma sig i den.

Var i rörelse – Hundar fryser lätt om de står still. Att röra sig och vara i gång under promenaden gör att de får upp värmen. Lämna heller inte hunden ensam utanför affären, förutom att den kan bli stulen kan även köldskador uppstå under tiden den väntar. Även i bilen kan det snabbt bli för kallt när motorn är avstängd och hunden sitter still.

Anpassa tiden efter individen – Är din hund frisk eller har den underliggande åkommor som diabetes, artros eller bara gammal eller kanske valp? Anpassa tiden utomhus efter just din hund – förutsättningarna varierar. Extremt kalla dagar kan det vara bra att ta korta ”kisspromenader” och i stället aktivera hunden inomhus.

Hundar fryser lätt om de inte är i rörelse. En värmande filt under pausen på utflykten kan vara skönt, särskilt för den korthåriga hunden.

Glykolförgiftning – Glykol från bilars spolar- och kylvätska rinner inte undan när marken är frusen. Så var uppmärksam på vad din hund slickar på ute på marken, glykol är giftigt även i liten mängd. Tecken på förgiftning är att hunden blir trött och slö, börjar vingla, kräks samt att den dricker och kissar mer än vanligt. Kontakta genast veterinär om du misstänker att din hund fått i sig glykol. ■

Källor: Anicura, If Djurförsäkring, VIN (Veterinary Information Network)

Gåvo-
givare

Varmt tack! alla gåvogivare

TILL MINNE AV

Erik Andersson

Karin Andersson Stockholm

Gunn Jensius

Erik Torbjörn Brandt Färila

Gunnar Holtz

Ann Malmström,
Affe Mellström,
Göran Mellström Stockholm

Tanja Kangas

Birgitta Jansson Södertälje

Torsten Gräf

Björn & Anncharine Runesson Mora

Ulla Sund

Marianne Karlsson, Inger,
Sören, Lennart och
Lahoma med familjer Hedemora

GÅVOR

För min systers 80 års dag

Elisabeth Peterzén Ösmo

Igelkottar

Maija-Leena Eloranta Vänge

Övriga gåvor

Anna Fitzgerald Linköping
Camilla Michelsen Lund
Erika Tengroth Bromma
Hans Pierrou Uppsala
Payex Sverige (Fonus) Visby
Pennybridge Örebro

För djuren i Ukraina

Anders Hernqvist Djursholm
Anette Jennesäter Stockholm
Annette Karlsson Kalmar
Annie Berggren Staffanstorps
Annika Stéenmark Kustemo Stockholm
Birgit Fjellstedt Västervik
Bo Lundahl Onsala
Bruntes Hästkraft Skå
Eva Bohlin Västerås
Eva Gunnel Johansson Ystad
Eva Jeppsson Kopparberg
Gustav Brunnberg Västerås
Jan ThunbergKatarina Karlsson Sexdrega
Kristiina Oksman Niska Luleå
Lena Karlsson Tösse
Lise-Lott Alsenius Lidingö
Maija-Leena Eloranta Vänge
Matti Hirvonen Vänge
Ros-Marie Ahlberg Älvsjö
Sonja Persson Göteborg
Stig Grasser
Tor Palmé Enköping
Ulrika Lindström Boxholm
Wilhelm Tham Grythyttan
Yvonne Eklund Östersund

*God Jul & Gott Nytt År
önskar
Svenska Djurskyddsföreningen*

Döva Mauwi hittades i en buske på Mallorca

När Ellie Mogard, 13, bodde på Mallorca hittade hon en dag en jamaande liten kattunge i ett buskage. Familjen tog hand om honom och när det var dags att flytta hem till Sverige fick självklart Mauwi följa med.

Text & foto: Louise Cederlöf

Under de två åren som Ellie och hennes familj bodde på Mallorca vimlade det av hemlösa katter i trädgården och i omgivningarna. Katter som flitigt matades av Ellie och andra i bostadsområdet strax utanför Palma. När hon en dag skulle slänga soppor hörde hon ett förtvivilat jamaande från en buske. I busken låg en liten och smutsig kattunge.

– Han var jättemager så jag gick till affären och köpte kattbebismat. I början ville vi inte ta in honom i huset, vi visste ju inte om han tillhörde någon annan. Han var också väldigt rädd. Men efter ett tag vågade han närma sig vårt hus.

När de förstod att han inte hade någon kattmamma bestämde de sig för att adoptera honom, och att han skulle heta Mauwi. Ellie tror att han var två månader gammal då. Hos veterinären fick han bland annat hjälp med att få bort parasiter och ohyra från pälsen. Samtidigt upptäcktes att han var döv.

– Jag trodde att han ignorerade mig när jag ropade på honom men veterinären berättade att vita katter ofta är döva.

Innan flytten hem till Sverige 2023 blev det många besök hos veterinären. Kastrering (så att han inte kan få ungar), rabiesvaccinering och så behövde han ett eget litet pass. På flygplanet satt han i en bur på golvet framför Ellies fötter.

– Det var ganska enkelt, han var chill under resan. Nu bor familjen i en lägenhet i Stockholm, utan trädgård.
– Han tycker om att vara på balkongen och så tar

jag ut honom i skogen, med koppel och sele. Han älskar att vara ute.

Eftersom han inget hör pratar han väldigt mycket. Jamar hela tiden. I alla fall tror Ellie att det är därför, att han inte hör sig själv och hur mycket han låter.

Hur gör du för att locka på honom?

– I Spanien knackade jag i betonggolvet, här är det lite svårare. Men han är väldigt känslig för beröring, det räcker med att man lägger handen på soffan bredvid honom så känner han av vibrationerna och tittar upp.

Ellie beskriver Mauwi som smart, gosig och lite efterhängsen.

– Han följer efter mig vart jag än går. Vill leka 24/7. Och så är han kräsen med maten, vi får byta sort ganska ofta eftersom han tröttnar. Man kan tycka att han borde fatta att vi räddat honom och inte vara så kräsen men det gör han inte. ■

Ellie med hittekatten från Mallorca, Mauwi. Numera bor familjen i Sverige och Mauwi fick följa med på flygplanet hem.

Namn: Ellie Mogard
Ålder: 13 år
Bor: Kungsholmen, Stockholm
Familj: Mamma, pappa, storasyster och lillebror
Djur: Hittekatten Mauwi, snart tre år

Vill du, som är högst 18 år, berätta om ditt husdjur i tidningen? Maila ett högupplöst foto på dig och ditt husdjur samt ditt telefonnummer till redaktionen för Djurens Värld: djurensvarld@djurskydd.org

	SÅNA BYGGER DESSA HANAR OCH HONOR TILLSAMMANS			EN OCH ANNAN I POMPEJI		SMIDIG	RYSKT STRÄNG-INSTRUMENT	STRAND- ADE PÅ ARARAT
	LÅNG ÖVERLÄPP							SYRE
	BEGIVNA							KAN ÄLG- HORN TAS HEM SOM
	... VÅR HAGE				NORGE- KOMMUN			
					VARUHUUS			
SOM EJ GÅR ATT KOMMA ÅT								GÅR UNDER JORD
	HAR STORA KIND- PÅSAR	DEN SMÖR- JER KRÅSET MED KRÅS?	MÅNGA SÅNA MÅSTE KLIPPAS PÅ AUSTRALISK SÅN		LÄRO- SATS	MED MEST MOD	SPRIT- FLASKOR BESTÄMTS	
			YTA				OLYCKA	STRÅL- MOTOR
			EN LASS- GÅRD				STAD MED BATOR	KULTBILD
DEL AV BAKBEN PÅ SÅN					RYMD- FARKOST			SPOLA SKED OCH TJUVSTAR- TARE
					VURMAT			
KONST- GJORD ÖPPNING PÅ KROPPENS UTSIDA					GJORDE POLARE I POOL			
MONOLOG			SOM SNABB SPRIDNING PÅ NÅTET				APPLE- DATOR	IRIDIUM
FÅR KUN- SKAP OM			SÖRT					LÅNG TID- RYMD
NÖRDLIGT, GRÅTT EL- LER BRUNT HJORT- DJUR			EN SJUK- DOMS FÖR- HISTORIA					
			LYGER GULT PÅ FÅLTEN				KAN VI TJUR VID HORN	LÄGGA BÖRDA PÅ T.EX. OXE
DEL AV DYGN DÅ FLADDERMUSEN ÄR AKTIV					REGION MED PISA & SIENA			
								LEMUR- KRYSS 2024

Konstruktör: lena-holmlund.com

Rätt lösning till korsordet i nummer 3-2024:

DE FÄRGADE RUTORNA BILDAR ETT ORD = LÖSENORD

Skicka lösenordet till Svenska Djurskyddsföreningen, Sandborgsvägen 55, 122 33 Enskede, eller maila till redaktionen: info@djurskydd.org

TÄVLA MED OSS

Senast 31 januari 2025 vill vi ha ditt svar. Glöm inte att ange din postadress. Bland de rätta lösningarna dras en vinnare som får tre trisslotter hemskickade.

	HÄR FINNS EN LYNK- ART SOM ÄR MINDRE ÄN DEN EURASIA- TISKA FORMEN			TUMULT	KAN VI LUGGORE MOSSEN	INGEN- TING	KVINNA I PRADA	PÅ DET STÄLLET	F	SOM PREL- MIERKA BARKBO	
	KAN FÅNGA BYTTE MED HJÄLP AV ULTRALJUVVÄGOR			K	A	N	A	D	A	SOM BERÖMD HASTIG	
	DUK SOM I ÅR FÅST PÅ STÅNG			F	A	N	A	Ä	R	R	
	RESTEN EFTER BRÖS- FESTEN			L	O	L	D	E	R	B	Y
				A	S	K	A	N	RÖDA KORSET TRASKAT	R	K
				D	J	J	E	G	O	T	
				K	L	A	S	S	A	D	S
				R	I	P	A	G	E	T	L
				S	O	L	K	N	A	R	R
				K	A	S	T	A	M	Å	S
				O	M	A	R	K	U	M	Ä
				D	I	Ö	R	A	S	I	S
				I	S	G	L	A	S	O	S
				K	L	A	S	E	S	K	R

Konstruktör: lena-holmlund.com

Grattis Birgitta Hillarp i Skanör som blev förra numrets korsordsvinnare.

Avsändare: Svenska Djurskyddsföreningen, Sandsborgsvägen 55, 122 33 Enskede

PÅ SPANING I NATUREN

Lodjur i vinternatten

I naturen sker mycket spännande i det tysta och fördolda. Ofta är bara spåren av händelseutvecklingen synliga för oss åskådare. Men ibland uppehåller sig till exempel ett rovdjur vid sitt byte en tid och då har man lättare att följa vad som sker i fortsättningen – om man är utom störningskänsligt avstånd.

Text & foto: Göran Ekström

Under en köldperiod på runt tjugo minusgrader blir några stora släpår i snön tydligt synliga. Ett rådjur har överraskats i vinternatten av ett attackerande lodjur och blivit bortsläpad en bit ifrån händelsernas centrum. Ett stycke in i en tätare granskog slutar släpårarna vid det som är kvar av bytet. Spårens början i det relativt snöfattiga landskapet talar sitt tydliga språk: efter en rusning från lodjurets utgångsläge, på fem, sex rejåla språng mot det intet ont anande bytet är det hela över. Nästa natt återvänder lodjuret. Tydligt inte alltför störd av att en människa tidigare på dagen varit på plats och tittat runt lite. Finns det folk i omgivningen, vilket det ofta gör där rådjuren uppehåller sig vintertid där de matas, verkar lodjuret inte vara alltför oroad av mänsklig närvaro.

En uppgillrad och fjärrstyrd kamera är i liknande fall lösningen om man vill fånga den fortsatta utvecklingen på bild. Att själv sitta bakom kameran alldeles intill det känsliga området innebär en kraftig störning och är dömt att misslyckas. Bättre är då att om möjligt sitta på avstånd och följa det hela med trådlös kamerautlösare i handen, för att få bilder.

Efter första exponeringen blir det vackra djuret sittande för att lyssna till vad kamerans slutarljud kan innebära. Visserligen är den blixtförsedda kameran inbäddad i ett ljuddämpande material enbart av denna anledning men är givetvis ett nytt inslag på nära håll. En del vilda djur är mycket skygga och försiktiga och håller sig helst undan människors närhet. Andra är mer opåverkade av att det rör sig människor hela tiden i omgivningen där de befinner sig. På dagtid ligger de då oftast utom synhåll och smyger utan att någon märker av dem. Sedan spelar givetvis tillgången på mat in för hur långt de släpper efter på sin skygghet.

En tid senare drog lodjuret i väg en bit med resten av sin måltid till ett mer otillgängligt område, där det blev svårare att följa vad som hände. Efter ytterligare några dagar försvann den vackra katten mot nya jaktmarker, vilket är typiskt för lodjuret. Nya jaktområden innebär att bytesdjuren inte blir så uppmärksamma av att ständigt utsättas för nya attacker och att de inte helt tar slut på platsen. Dessutom riskerar inte rovdjuren att bli uppmärksammade och utsatta för egna fiender som många gånger vill skjuta dem. ■